

економічний НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Кафедра економічної теорії

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Декан економічного факультету
А.Д. Діброва

“ 15 06 ” 2021 р.

«СХВАЛЕНО»

на засіданні кафедри економічної теорії

Протокол № 17 від 21. 05. 2021 р.

Завідувач кафедри

М.П. Талавира

«РОЗГЛЯНУТО»

Гарант ОП «Підприємництво,
торгівля та біржова діяльність»

В.О. Яворська

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ЕКОНОМІКС (Мікро+Макро)»

Спеціальність	076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність
Освітня програма	Підприємництво, торгівля та біржова діяльність
Факультет	економічний
Розробник:	доцент кафедри економічної теорії, д.е.н., доцент Бутенко В.М.

Київ – 2021 р.

**Опис навчальної дисципліни
Економікс (Мікро+Макро)**

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	Бакалавр	
Спеціальність	076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність	
Освітня програма	Підприємництво, торгівля та біржова діяльність	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	обов'язкова	
Загальна кількість годин	150	
Кількість кредитів ECTS	5	
Кількість змістових модулів	4	
Курсова робота	-	
Форма контролю	Залік, екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	2	
Семестр	3, 4	
Лекційні заняття, год.	60	
Практичні, семінарські заняття, год.	60	
Лабораторні заняття	-	
Самостійна робота, год.	30	
Індивідуальні завдання (курсова робота)	-	
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	4	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення дисципліни є формування знань про закономірності функціонування економіки на різних рівнях, поведінки економічних суб'єктів у ринкових умовах, оволодіння універсальним інструментарієм прийняття обґрунтованих рішень щодо здійснення вибору за наявності обмежених засобів і альтернативних можливостей, знання принципів поведінки економічних мікро – та макросистем у ринкових умовах, знання термінології і основних прийомів мікро- та макроекономічного аналізу, методики виконання економічних розрахунків, пов'язаних з аналізом і обґрунтуванням поведінки мікро- та макросистем у ринкових умовах.

Завдання дисципліни: сформувати ринково-орієнтований економічний світогляд учасника суспільного виробництва, здатного до аналізу загального стану та структури економіки на різних рівнях, надати універсальний інструментарій аналізу економічних явищ та процесів на мікро- та макрорівнях.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен

знати: проблеми, які досліджує економікс; закономірності взаємодії попиту і пропозиції, теорію вибору споживача, теорію фірми, основні типи ринкових структур та особливості поведінки економічних агентів в умовах порушення досконалої конкуренції, особливості формування ринків факторів виробництва, теорію макроекономічної науки, її об'єкт, предмет і метод; основні макроекономічні показники та індикатори макроекономічного розвитку; базові моделі рівноваги та механізм складових макроекономічної політики: фіскальної, монетарної, зовнішньоекономічної, соціальної;

вміти: визначати стан рівноваги споживача; моделювати часткову рівновагу залежно від змін попиту і пропозиції; розраховувати рівноважні обсяги попиту та пропозиції, ціну ринкової рівноваги та показники еластичності; оцінювати необхідність та наслідки державного втручання в роботу ринків; розрахувати, за яких умов максимізується прибуток фірми; аналізувати наслідки порушення умов досконалої конкуренції; застосовувати інструментарій вимірювання монопольної влади; виявляти і оцінювати чинники ринків праці, капіталу та природних ресурсів; визначати показники теперішньої та майбутньої вартості, робити висновки про доцільність інвестицій; розраховувати та аналізувати основні макроекономічні показники; оцінювати стан розвитку економіки на основі макроекономічних показників; самостійно обґрунтовувати макроекономічну політику; використовувати і застосовувати знання, набуті у процесі вивчення дисципліни, у майбутній професійній діяльності.

Набуття компетентностей:

загальні компетентності (ЗК):

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)

СК 2. Здатність обирати та використовувати відповідні методи, інструментарій для обґрунтування рішень щодо створення, функціонування підприємницьких, торговельних і біржових структур.

СК 3. Здатність здійснювати діяльність у взаємодії суб'єктів ринкових відносин.

СК 9. Здатність до організації зовнішньоекономічної діяльності підприємницьких, торговельних і біржових структур.

3. Програма навчальної дисципліни Семестр 3: Мікроекономіка

Змістовий модуль 1. Основи функціонування ринку

Тема лекційного заняття 1. Вступ до мікроекономіки

Мета, завдання і зміст дисципліни. Мікроекономіка як складова частина сучасної економічної теорії. Економічні відносини на мікро- і макрорівнях. Взаємозв'язок мікроекономіки і макроекономіки. Основні поняття та інструментарій мікроекономічного аналізу. Мікросистема та її основні характеристики. Суб'єкти мікросистем: індивід, домашнє господарство, фірма, професійні спілки, держава. Об'єкти економічних відносин на мікрорівні.

Види виробничих ресурсів, які використовуються в економіці. Модель кругообігу ресурсів, продуктів і доходів. Проблема обмеженості ресурсів та необхідність вибору. Поняття економічної ефективності. Модель і крива виробничих можливостей, їх основні функції в економічному аналізі. Види моделей. Загальноекономічні та специфічні методи мікроекономіки. Позитивний та нормативний аналіз.

Тема лекційного заняття 2. Ринок: попит, пропозиція та їх взаємодія

Попит і закон попиту. Ринковий попит як сума індивідуального всіх споживачів певного товару. Функція попиту. Закон попиту та його пояснення базовими положеннями теорії поведінки споживача. Аналіз зміни попиту загалом та величини (обсягу) попиту.

Пропозиція і закон пропозиції. Функція пропозиції. Закон пропозиції. Аналіз змін пропозиції загалом та величини (обсягу) пропозиції.

Взаємодія попиту і пропозиції. Ринкова рівновага. Поняття ринкової рівноваги. Визначення рівноважної ціни та рівноважної кількості товару. Вплив змін попиту й пропозиції на стан рівноваги, рівноважну ціну та рівноважну кількість товару на ринку. Сталість і динамічність ринкової рівноваги.

Тема лекційного заняття 3. Еластичність

Концепція еластичності взаємозв'язаних показників. Еластичність попиту, еластичність попиту за чинниками впливу: за власною ціною блага, за ціною благ комплементів та субститутів (перехресна еластичність), за доходом; дугова та точкова еластичність, фактори впливу на еластичність попиту за ціною.

Еластичність пропозиції. Еластичність пропозиції та фактори впливу на її рівень, еластичність пропозиції за власною ціною блага та цінами факторів виробництва. Еластичність у короткостроковому та довгостроковому періодах. Практичне значення теорії еластичності попиту та пропозиції.

Тема лекційного заняття 4. Теорія корисності та оптимальний вибір споживача

Корисність в економічній теорії і проблема її виміру. Поняття корисності, кардиналістська теорія корисності, сукупна та гранична корисності, функція корисності, перший та другий закони Госсена;

Ординалістська теорія поведінки споживача. Порядковий (ординалістський) підхід до аналізу корисності та попиту, аксіоми порядкового підходу Криві байдужості. Карта байдужості. Криві байдужості, їх властивості. Карта байдужості. Окремі випадки конфігурацій кривих байдужості для різних пар товарів. Роль кривих байдужості у мікроекономічному аналізі поведінки споживача. Гранична норма заміщення благ. Зона ефективного заміщення. Обмеження та виключення.

Бюджетне обмеження і можливості споживача. Бюджетна лінія, її формула та графічне зображення. Ламана бюджетна лінія. Зсув бюджетної лінії. Вплив зміни доходу споживача на озташування бюджетної лінії та процес споживання. Оптимум споживача як модель раціонального споживчого вибору. Оптимум споживача як модель раціонального споживчого вибору, рівновага споживача: економічна, алгебраїчна, графічна інтерпретація; різні випадки досягнення рівноваги: внутрішня та кутова. Вирішення парадоксу А.Сміта на основі кривих граничної корисності.

Тема лекційного заняття 5. Аналіз поведінки споживача

Реакція споживача на зміни доходу та ціни товарів. Реакція споживача на зміни доходу та ціни. Залежність поведінки споживача від його доходу. Лінія "дохід – споживання" та побудова кривих Енгеля. Закони Енгеля. Побудова лінії "дохід – споживання". "Суперіорні" (нормальні) та "інферіорні" (низькоякісні) товари. Особливості лінії "дохід – споживання" для нормальних і низькоякісних товарів. Лінія "ціна – споживання" та побудова кривої індивідуального попиту. Зміна вибору споживача в результаті зміни ціни Побудова лінії "ціна - споживання". Надлишок споживача. Різновиди траєкторії зміни споживання внаслідок зменшення цін на суперіорні та інферіорні товари. Побудова лінії індивідуального попиту споживача, лінія "дохід – споживання", поняття "повноцінних" і "неповноцінних" благ, крива Енгеля, функції Торнквіста.

Ефект заміщення та ефект доходу. Розкладання сукупної зміни обсягу попиту на дві складові: ефект доходу та ефект заміщення; одно- та різнонаправлений вплив ефектів (за Слуцьким, за Хіксом). Парадокс Гіффена.

Прийняття рішень у ситуаціях з ризиком. Невизначеність та ризик. Схильність та несхильність споживача до ризику. Ризик та ефективні рішення.

Тема лекційного заняття 6. Теорія фірми: виробництво

Підприємство як економічний агент. Поняття підприємства. Місце та роль підприємства у ринковій системі. Організаційно-правові форми підприємств. Класифікація суб'єктів господарювання. Виробництво та його фактори, технології виробництва, фактор часу і періоди функціонування фірми.

Виробнича функція: поняття, параметри, види. Властивості виробничої функції. Види виробничих функцій Сукупний, середній та граничний продукт. Закон спадної граничної продуктивності (віддачі) змінного фактора виробництва. Ізокванта, гранична норма технічного заміщення. Ізокоста: сутність, графічне та алгебраїчне зображення. Рівновага виробника: графічна, алгебраїчна, економічна інтерпретація. Вибір комбінації виробничих факторів за критеріями мінімізації витрат чи максимізації випуску.

Пропорційна варіація факторів виробництва. Збільшення випуску за рахунок пропорційного нарощування ресурсів; постійна (стала), спадна та зростаюча віддача від масштабу, причини позитивного та негативного ефекту від масштабу.

Тема лекційного заняття 7. Витрати виробництва, виручка та прибуток

Економічний і бухгалтерський підхід до визначення витрат виробництва. Витрати, їх сутність та структура. Загальна характеристика витрат та їх класифікація. Економічний і бухгалтерський підхід до визначення витрат виробництва. Поняття альтернативних витрат. Зовнішні (бухгалтерські) та внутрішні витрати.

Витрати виробництва у короткостроковому періоді: Витрати виробництва у короткостроковому періоді. Види, графічне зображення, практичне значення. Постійні, змінні, загальні витрати, їх графічне зображення. Умовно-змінні та умовно-постійні витрати. Середні витрати: сутність, формули, графічне зображення. Граничні витрати

Витрати в довгостроковому періоді. Криві довготривалих витрат, їх види. Концепція мінімально ефективного розміру підприємства. Варіанти технологічного вибору фірми у розробці довгострокової стратегії.

Виручка та прибуток. Поняття загальної, середньої та граничної виручки. Прибуток як кінцевий результат діяльності підприємства. Правило максимізації прибутку.

Змістовий модуль 2. Ринкові структури та проблеми досягнення загальної рівноваги

Тема лекційного заняття 8. Ринок досконалої конкуренції

Поняття досконалої конкуренції. Ринковий попит на продукцію конкурентної фірми. Ознаки й умови досконалої конкуренції, попит, ринковий попит на продукцію фірми за умов досконалої конкуренції. Графічне зображення попиту конкурентної фірми, середнього,

граничного і сукупного доходу.

Ринкова поведінка підприємства в короткостроковому періоді. Визначення оптимальних обсягів випуску: два підходи; пропозиція фірми та галузі в короткостроковому періоді і її зв'язок з кривими витрат, графік галузевої пропозиції; рівновага фірми та галузі в короткостроковому періоді. Пропозиція фірми у короткостроковому періоді. Поняття ринкової рівноваги. Визначення рівноважного обсягу та рівноважної ціни. Пропозиція фірми та галузі.

Ринок досконалої конкуренції в довгостроковому періоді. Пропозиції фірм у довгостроковому періоді та її можливі конфігурації в галузях з постійними, зростаючими, спадними витратами, тривала рівновага фірми, галузі, ринку та механізм її підтримки.

Визначення ефективності ринку досконалої конкуренції. Ефективність ринку досконалої конкуренції. Переваги та недоліки досконалої конкуренції.

Тема лекційного заняття 9. Монопольний ринок

Характерні риси ринку чистої монополії. Види монополій. Ознаки "чистої монополії", бар'єри вступу до монополюючого ринку економічні, адміністративні та правові, попит та дохід фірми-монополіста. Характерні риси та особливості існування ринку чистої монополії. Основні види монополій.

Монопольний ринок у короткостроковому та довгостроковому періодах. Вибір монополістом обсягу виробництва та ціни, вплив на поведінку монополіста цінової еластичності попиту; визначення монопольної ціни та цінова дискримінація, рівновага фірми-монополіста в довгостроковому періоді, досягнення і утримання ринкової влади в довгостроковому періоді.

Особливості функціонування монополізованих ринків. Економічні наслідки монополізації галузі, порівняльна оцінка конкурентного та монополюючого ринків. Переваги та недоліки діяльності фірми-монополіста. Суспільні втрати від діяльності монополіста.

Тема лекційного заняття 10. Олігополія та ринок монополістичної конкуренції

Основні ознаки олігополії. Основні ознаки олігополістичного ринку. Нечисленність фірм в олігополістичних галузях, загальна взаємозалежність олігополістів, однорідність або диференційованість продукту, високі бар'єри для вступу до галузі. Некооперативна і кооперативна поведінка олігополістів. Цінова конкуренція. Модель дуополії Курно: договірний та конкурентний рівновага.

Поведінка фірм на олігополістичному ринку. Цінові війни. Олігополія з погляду теорії ігор. "Дилема ув'язнених" – приклад некооперативної гри з ненульовою сумою. Картелі. Цінові війни. Аналіз ламаної лінії попиту. Негнучкість цін. Теорія змови. Картельні союзи. Умови та чинники формування картелю. Показники монопольної влади. Ціноутворення за принципом "витрати плюс". Ефективність та соціально-економічні наслідки олігополії.

Монопольна конкуренція. Ознаки монополістичної конкуренції, умови вступу до галузі, спосіб дій фірми на ринку монополістичної конкуренції; еластичність попиту фірми в умовах монополістичної конкуренції, визначення оптимального обсягу виробництва та цінова політика, умова досягнення та підтримання беззбитковості в довгостроковому періоді;

суть та передумови нецінової конкуренції, поглиблення диференціації продукту та рекламна діяльність, нецінова конкуренція, її види та наслідки для виробників та споживачів. Реклама, її роль у формуванні попиту. Переваги та недоліки реклами.

Антимонопольна політика. Потреба державного регулювання монополії, антимонопольна політика. Вимірювання монопольної влади. Проблеми природних монополій. Антимонопольне законодавство України.

Тема лекційного заняття 11. Утворення похідного попиту. Ринок праці.

Утворення похідного попиту. Попит на продукт та попит на фактори виробництва (похідний попит), споживання факторів виробництва, виробнича функція, витрати виробництва та попит на фактори виробництва, похідний попит на досконало конкурентному ринку продукту.

Попит на працю за умови досконало конкурентного ринку ресурсів. праця як фактор виробництва, її мобільність; характеристика досконало конкурентного ринку праці; граничний

виграш виробника від найму праці та обґрунтування рішення про найм; формування індивідуального, галузевого та ринкового попиту на працю.

Ринкова пропозиція праці на досконало конкурентному ринку: обґрунтування вибору робітника щодо праці і відпочинку, ринкова пропозиція послуг праці, рівновага на ринку праці;

Ринок праці з недосконалою конкуренцією: попит монополії на працю та монополярна рівновага, моносонічний та олігосонічний ринки, двостороння монополія.

Тема лекційного заняття 12. Ринок капіталу та природних ресурсів (землі).

Капітал як фактор виробництва. Капітал як ресурс тривалого використання; форми капіталу; рух капіталу та капітальні фонди;

Попит та пропозиція капіталу. Вибір у часі. Поняття вибору у часі, споживання та інвестиції, уподобання у часі, побудова бюджетного обмеження для випадку вибору обсягів споживання між теперішніми та майбутніми періодами, оптимальний вибір;

Попит та пропозиція капіталу. Вступ до аналізу інвестиційних рішень. Поняття дисконтованої величини, види процентних ставок, реальна та номінальна процентні ставки, рівень дохідності, показники теперішньої та майбутньої вартості у прийнятті інвестиційних рішень; рівновага на ринку капіталу, формування процентної ставки як рівноважної ціни капіталу;

Ринок землі: особливості землі як фактора виробництва, формування пропозиції та попиту на землю, фактори впливу на попит на землю, рента, ціна землі як капіталізована рента.

Тема лекційного заняття 13. Загальна ринкова рівновага та економічна ефективність

Поняття ринкової рівноваги, її аналіз. Часткова та загальна рівновага ринку, ефект зворотного зв'язку, закон Вальраса. Взаємозв'язок та взаємозалежність загальної економічної рівноваги та рівноваги на мікрорівні.

Рівновага в економіці обміну: необхідність та вигоди ринкового обміну, діаграма Еджворта, ефективність при обміні, крива контрактів, крива можливостей споживачів, загальна рівновага за Парето.

Ефективність у виробничій сфері: розподіл виробничих ресурсів; діаграма Еджворта, крива виробничих контрактів, Парето – оптимальний розподіл ресурсів, ефективність на конкурентних ринках товарів.

Загальна рівновага та економіка добробуту. Добробут: сутність, критерії, показники. Основні теореми добробуту. Скринька Еджуорта.

Перерозподіл доходу. Крива Лоренца. Нерівність доходів. Крива Лоренца та коефіцієнт Джині. Вплив податків на загальну економічну рівновагу.

Тема лекційного заняття 14. Держава в мікроекономічній теорії: зовнішні ефекти та суспільні блага.

Економічна роль держави у ринковій економіці. Вади ринкового саморегулювання. Необхідність та причини втручання держави в економічні процеси за ринкових умов, функції держави.

Позаринкові (зовнішні) ефекти, їх економічний зміст: поняття про зовнішні ефекти, суспільні та приватні витрати (вигоди), коригуючі податки та субсидії, теорема Коуза-Стіглера.

Ринки в умовах невизначеності та асиметричної інформації. Вплив асиметричної інформації на ринки високоякісних товарів. Сигнали ринку.

Тема лекційного заняття 15. Держава в мікроекономічній теорії: теорія суспільного вибору. Неспроможність державної влади.

Суспільні блага та суспільний вибір. Поняття громадських благ, приватні та громадські блага попит на громадські блага і ефективний їх обсяг, можливість ринку і держави щодо забезпечення громадськими благами, теорія суспільного вибору позитивний (описовий) аналіз поведінки уряду, застосування теорії громадського вибору у поведінці уряду.

. Політична рента. Неспроможність державної влади і неспроможність ринку.

Семестр 4: Макроекономіка

Змістовий модуль 3. Основні макроекономічні проблеми: нестабільність та рівновага

Тема лекційного заняття 1. Предмет, метод та функції макроекономіки

Макроекономіка як явище, сфера знань і наука. Рівні економічної системи, їх взаємозв'язок. Суб'єкти та об'єкти макроекономіки. Предмет макроекономічного аналізу. Система макроекономічних цілей та їх взаємодія. Функції макроекономіки. Зв'язок макроекономічних досліджень з основними економічними теоріями мікроекономікою, економіко-математичним моделюванням, економічною політикою держави та іншими науками. Методологія макроекономічного аналізу, проблеми макроекономіки у світлі різноманітних економічних теорій, шкіл та напрямків. Методи макроекономічних досліджень. Загальні методи макроекономічних досліджень: єдність абстрактного і конкретного, аналізу і синтезу, індукції та дедукції, логічного та історичного; позитивний і нормативний, структурно-функціональний аналіз. Модель економічного кругообігу. Основні економічні поняття, які використовуються в моделі. Найпростіша модель кругообігу для закритої економіки без втручання держави. Модель кругообігу з участю держави. Роль фінансових посередників в економічному кругообігу. Макроекономічне моделювання виробничих можливостей. Макроекономіка - теоретична основа державної економічної політики.

Тема лекційного заняття 2. Основні макроекономічні показники

Система національних рахунків. Показники СНР. Стандарти СНР ООН. Користувачі даних СНР. Основні концепції, покладені в основу СНР. Основні категорії СНР: товари, кінцева, проміжна продукція, додана вартість, трансферти, резиденти. Внутрішня, зовнішня та національна економіка в системі національних рахунків. Основні класифікації, що використовуються в СНР: інституційні одиниці сектору та галузі економіки, економічні операції, податки і субсидії. Поняття рахунка та його економічний зміст. Загальна характеристика рахунків внутрішньої та зовнішньої економіки. Основні макроекономічні показники. Поняття валового внутрішнього продукту (ВВП). Методи розрахунку ВВП: виробничий, кінцевого використання, розподільчий. Валова та додана вартість. Сутність і розрахунки макроекономічних показників ВВП на душу населення. Чистий внутрішній продукт. Валовий національний дохід. Дефлятор ВВП. Рівень цін. Індекс споживчих цін. Темп зростання і темп приросту.

Тема лекційного заняття 3. Макроекономічна нестабільність: цикли ділової активності.

Макроекономічна нестабільність: зміст, форми прояву та головні макроекономічні суперечності.

Циклічність - форма прояву макроекономічної нестабільності. Економічний цикл. Сутність і причини. Основні підходи до пояснення причин циклічних коливань. Основні моделі економічного циклу. Структура циклу. Фази циклу. Сучасні підходи до пояснення циклів. Види криз. Особливості кризи в Україні і країнах СНД. Вплив циклічних коливань на основні макроекономічні показники. Класифікація економічних циклів. Характеристика довготривалих циклів Кондратьєва. Взаємозв'язок довгих, середніх і короткохвильових циклів. Антициклічна політика держави. Особливості антициклічної політики в умовах спаду і перевиробництва.

Тема лекційного заняття 4. Безробіття та політика зайнятості

Безробіття як фактор макроекономічної нестабільності. Безробіття. Зайнятість і безробіття. Економічно активне населення. Категорії безробітних. Вимірювання безробіття і зайнятості: рівень, тривалість. Типи (форми) безробіття. Види безробіття: природне, вимушене. Фрикційне, структурне та циклічне безробіття. Природний рівень безробіття. Поняття повної зайнятості. Потенційний ВВП. Економічні та соціальні втрати від безробіття. Закон Оукена.

Тема лекційного заняття 5. Інфляція та антиінфляційна політика

Інфляція. Основний дестабілізаційний чинник макроекономічної нестабільності. Сутність і причини. Типи інфляції за характером перебігу: відкрита, прихована. Види інфляції залежно від темпів зростання цін, ступеня збалансованості, очікуваності, масштабу охоплення. Інфляція попиту та інфляція пропозиції. Вплив інфляції на перерозподіл доходів. Рівняння Фішера. Вимірювання інфляції. Стагфляція. Наслідки інфляції. Антиінфляційна політика держави. Політика шокової терапії. Політика поступових змін. Політика регулювання цін і доходів.

Тема лекційного заняття 6. Базова модель сукупного попиту та сукупної пропозиції

Модель AD-AS. Значення моделі AD-AS у макроекономічному аналізі. Сукупний попит. Відмінності сукупного попиту від одотоварного попиту. Структура сукупного попиту. Крива сукупного попиту. Вплив цінових чинників сукупного попиту. Вплив нецінових чинників сукупного попиту. Сукупна пропозиція. Поняття сукупної пропозиції. Короткострокова і довгострокова криві сукупної пропозиції. Зсуви кривих короткострокової та довгострокової сукупної пропозиції. Основні цінові та нецінові чинники впливу на сукупну пропозицію. Макроекономічна рівновага сукупного попиту і сукупної пропозиції в моделі AD-AS. Поняття макрорівноваги. Довгострокова та короткострокова рівновага. Шок попиту і шок пропозиції. Механізм відновлення рівноваги.

Тема лекційного заняття 7. Класична модель макроекономічної рівноваги

Класична модель макроекономічної рівноваги. Умови рівноваги ринків товарів, капіталу, праці. Порушення рівноваги та її наступне відновлення за допомогою гнучких змінних. Недоліки класичного підходу

Тема лекційного заняття 8. Кейнсіанська модель макроекономічної рівноваги

Кейнсіанська модель макроекономічної рівноваги. Визначення рівноважного ВВП. Модель економічної рівноваги за методом “витрати - випуск”. Основні припущення моделі. Заплановані та фактичні витрати. Умови макрорівноваги і наслідки її порушення. Відмінності “кейнсіанського хреста” від моделі AD-AS. Модель економічної рівноваги за методом “вилучення — ін’єкції”. Поняття вилучень та ін’єкцій. Заплановані та незаплановані інвестиції. Умови макрорівноваги і наслідки її порушення. Рецесійний та інфляційний розриви. Характеристика рецесійного та інфляційного розривів. Графічна і математична інтерпретації рецесійного розриву. Графічна і математична інтерпретації інфляційного розриву. Подолання розривів шляхом державного втручання.

Змістовий модуль 4. Економічне зростання та проблеми відкритої економіки

Тема лекційного заняття 9. Бюджетно-податкова політика та управління державним боргом

Необхідність і сутність державного регулювання економіки. Основні економічні функції держави. Поняття державного регулювання економіки. Суб’єкти та об’єкти державного регулювання економіки. Сутність і типи фіскальної політики. Роль фіскальної політики в стабілізації економіки. Дискреційна фіскальна політика. Зміна державних видатків і податків. Складний мультиплікатор видатків і податків. Мультиплікативний вплив державних закупок і податків на реальний ВВП. Мультиплікатор збалансованого бюджету. Автоматична фіскальна політика. Поняття вбудованих стабілізаторів. Стабілізаційний вплив на економіку автоматичної фіскальної політики в умовах спаду та підйому виробництва. Основні особливості вбудованих стабілізаторів, ефект гальмування автоматичної фіскальної політики. Фіскальна політика з урахуванням пропозиції. Крива Лаффера про залежність між податковими ставками і податковими надходженнями до бюджету. Податкова політика держави. Функції податків: фіскальна, соціальна, регулююча. Державне регулювання економіки за допомогою податків. Фіскальна політика і державний бюджет. Державне регулювання економіки за допомогою бюджетних витрат. Доходи бюджету. Стан бюджету: ідеальний, нормальний, дефіцитний. Показники, що характеризують розмір бюджетного дефіциту. Причини дефіциту бюджету. Структурний і циклічний дефіцит. Прихований дефіцит. Основні шляхи подолання бюджетного

дефіциту. Основні концепції регулювання бюджетного дефіциту. Концепції збалансування державного бюджету. Державний борг, його сутність і види. Наслідки управління державним боргом.

Тема лекційного заняття 10. Грошова система та грошово-кредитна політика

Гроші. Гроші як макроекономічна категорія. Вимірювання грошової маси. Грошова маса. Грошові агрегати: M0, M1, M2, M3. Грошова база. Банківська система. Банківська система і грошова пропозиція. Мультиплікативне розширення банківських депозитів. Механізм створення комерційними банками додаткових грошей. Депозитний (банківський) мультиплікатор. Грошовий мультиплікатор і грошова пропозиція. Рівновага на грошовому ринку. Сутність та основні елементи грошового ринку. Пропозиція грошей. Модель пропозиції грошей. Трансакційний попит на гроші та попит на гроші як на актив. Сукупний попит на гроші. Теорії попиту на гроші: класична, кейнсіанська, сучасна. Умови рівноваги на грошовому ринку. Наслідки порушення рівноваги. Відновлення рівноваги. Сутність і засоби монетарної політики. Класифікація засобів грошово-кредитної політики: загальні, селективні; прямі, непрямі; адміністративні, економічні. Основні методи монетарної політики: зміна облікової ставки центрального банку, зміна резервної норми, операції на відкритому ринку з державними зобов'язаннями. Грошові реформи. Типи монетарної політики: політика “дорогих” і “дешевих” грошей. Характеристика та умови застосування, механізм дії політики “дорогих” і “дешевих” грошей. Особливості регулювання економіки за допомогою грошово-кредитних засобів.

Тема лекційного заняття 11. Макроекономічна рівновага на товарному та грошовому ринках. Модель IS-LM

Модель IS-LM. Одночасна рівновага на товарному і грошовому ринках. Модель IS-LM для закритої економіки. Ринок товарів і крива IS: сутність, графічна побудова, основні чинники впливу на кут нахилу кривої. Грошовий ринок і крива LM: сутність, графічна побудова, основні чинники впливу на кут нахилу кривої LM. Модель IS-LM і коливання економічної активності. Умови одночасної макрорівноваги. Порушення рівноваги внаслідок подій, що відбуваються на ринках товарів і грошей, та її відновлення. Ліквідна пастка та її подолання.

Тема лекційного заняття 12. Механізм зовнішньоекономічної діяльності. Міжнародна торгівля

Поняття відкритої економіки. Сутність відкритої економіки. Відкрита економіка як об'єктивна тенденція світового розвитку. Критерії відкритої економіки. Кількісні індикатори відкритої економіки. Платіжний баланс. Сутність і основні розділи. Розвиток платіжного балансу. Взаємозв'язок рахунків платіжного балансу. Сальдо платіжного балансу. Платіжний баланс України. Міжнародна торгівля. Сутність, причини, переваги. Форми міжнародної торгівлі. Теорія порівняльної переваги. Зовнішня торгівля і розподіл доходів. Чистий експорт та його вплив на рівноважний ВВП. Складний мультиплікатор відкритої економіки. Гранична схильність до імпорту.

Базова модель торгівлі і теорія порівняльних переваг. Відносні переваги, технологія та рикардіанська модель торгівлі. Запаси факторів та теорія Хекшера-Оліна. Базисна теорія митних тарифів. Політика протекціонізму. Імпортні квоти. Дискримінація імпорту. Демпінг, антидемпінгові заходи. Експортні субсидії. Платіжний баланс. Обмінні курси валют

Тема лекційного заняття 13. Торговельна політика. Валютний курс. Платіжний баланс

Торговельна політика держави. Валютна система. Валютний курс та його види. Чинники, які впливають на зміну валютного курсу. Рівновага на валютному ринку. Розвиток валютної системи. Міжнародний валютний фонд. Номінальний та реальний валютний курс. Паритет купівельної спроможності. Зв'язок валютного курсу з платіжним балансом. Формування міжнародної фінансової структури макроекономічного регулювання світового господарства

Тема лекційного заняття 14. Макроекономічна рівновага в умовах відкритої економіки. Модель Мандела-Флемінга

.Макроекономічна рівновага невеликої відкритої економіки. Модель Манделла-Флемінга. Результати фіскальної, грошової та зовнішньоторговельної політики при плаваючому обмінному курсі. Механізм дії фіксованого обмінного курсу на економічні процеси. Взаємозв'язок макроекономічних рахунків.

Тема лекційного заняття 15. Економічне зростання. Модель Р.Солоу.

Сутність економічного зростання. Способи вимірювання. Показники зростання. Типи економічного зростання. Загальні і часткові показники економічного зростання. Чинники економічного зростання: пропозиції, попит, розподіл. Економічне зростання і крива виробничих можливостей. Екстенсивний та інтенсивний типи економічного зростання. Темп зростання. Моделі економічного зростання. Значення моделей у прогнозуванні економічного зростання. Неокейнсіанські моделі. Модель Харрода - Домара. Неокласичні моделі: виробнича функція Кобба - Дугласа та її подальша модифікація. Продуктивність праці. Чинники, які визначають продуктивність праці. Ефект масштабу. Модель економічного зростання Солоу. "Золоте правило" нагромадження. Залишок Солоу. Вплив технічного прогресу на економічне зростання. Державне регулювання економічного зростання. Позитивні та негативні наслідки економічного зростання. Основні напрями регулювання економічного зростання.

Структура навчальної дисципліни

СЕМЕСТР 3: МІКРОЕКОНОМІКА

Назви змістових модулів і тем	Кількість													
	денна форма							заочна форма						
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
			л	п	лаб	інд	с.р		л	п	лаб	інд	с.р	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13		
Змістовий модуль 1. Основи функціонування ринку														
Тема 1. Вступ до мікроекономіки	1	5	2	2			1							
Тема 2. Ринок: попит, пропозиція та їх взаємодія	2	5	2	2			1							
Тема 3. Еластичність	3	5	2	2			1							
Тема 4. Теорія корисності та оптимальний вибір споживача	4	5	2	2			1							
Тема 5. Теорія ринкового попиту	5	5	2	2			1							
Тема 6. Теорія фірми: виробництво	6	5	2	2			1							
Тема 7. Витрати виробництва, виручка та прибуток	7	5	2	2			1							
Разом за модулем 1		35	14	14			7							
Змістовий модуль 2. Ринкові структури та проблеми досягнення загальної рівноваги														
Тема 8. Ринок досконалої конкуренції	8	5	2	2			1							
Тема 9. Монопольний ринок	9	5	2	2			1							
Тема 10. Олігополія як вид ринкової структури	10	5	2	2			1							
Тема 11. Ринок монополістичної конкуренції	11	5	2	2			1							
Тема 12. Антимонопольна політика	12	5	2	2			1							
Тема 13. Утворення похідного попиту. Ринок праці.	13	5	2	2			1							
Тема 14. Ринок капіталу та природних ресурсів (землі).	14	5	2	2			1							
Тема 15. Загальна ринкова рівновага та економічна ефективність	15	5	2	2			1							
Разом за модулем 2	x	40	16	16			8							
Усього годин	x	75	30	30			15							

СЕМЕСТР 4: МАКРОЕКОНОМІКА

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма							заочна форма					
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
			л	се мі	лаб	ін д	с.р.		л	п	лаб	ін д	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Змістовий модуль 3. Основні макроекономічні проблеми: нестабільність та рівновага													
Тема 1. Предмет, метод та функції макроекономіки	1	5	2	2			1						
Тема 2. Основні макроекономічні показники	2	5	2	2			1						
Тема 3. Макроекономічна нестабільність: цикли ділової активності.	3	5	2	2			1						
Тема 4. Безробіття та політика зайнятості	4	5	2	2			1						
Тема 5. Інфляція та антиінфляційна політика	5	5	2	2			1						
Тема 6. Базова модель сукупного попиту та сукупної	6,7	5	2	2			1						
Тема 7. Класична модель макроекономічної рівноваги	8	5	2	2			1						
Тема 8. Кейнсіанська модель макроекономічної рівноваги	9	5	2	2			1						
Разом за модулем 3		40	16	16			8						
Змістовий модуль 4. Економічне зростання та проблеми відкритої економіки													
Тема 9. Бюджетно-податкова політика та управління державним боргом	10	5	2	2			1						
Тема 10. Грошова система та грошово-кредитна політика	11	5	2	2			1						
Тема 11. Макроекономічна рівновага на товарному та грошовому ринках. Модель IS-LM	12	5	2	2			1						

Тема 12. Механізм зовнішньоекономічної діяльності. Міжнародна торгівля.	13	5	2	2			1						
Тема 13. Торговельна політика. Валютний курс. Платіжний баланс		5					1						
Тема 14. Макроекономічна рівновага в умовах відкритої економіки. Модель Мандела-Флемінга	14	5	2	2			1						
Тема 15. Економічне зростання. Модель Р.Солоу	15	5	2	2			1						
Разом за модулем 4		35	14	14			7						
Усього годин	x	75	30	30			15						
		150	60	60			30						

4. Теми семінарських занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин денна	Кількість годин заочна
СЕМЕСТР 3: МІКРОЕКОНОМІКА			
1	Вступ до мікроекономіки	2	
2	Ринок: попит, пропозиція та їх взаємодія		
3	Еластичність	2	
4	Теорія корисності та оптимальний вибір споживача	2	
5	Аналіз поведінки споживача	2	
6	Теорія фірми: виробництво	2	
7	Витрати виробництва, виручка та прибуток	2	
8	Ринок досконалої конкуренції	2	
9	Монопольний ринок	2	
10	Олігополія та ринок монополістичної конкуренції	2	
11	Утворення похідного попиту. Ринок праці	2	
12	Ринок капіталу	2	
13	Загальна ринкова рівновага та економічна	2	
14	Держава в мікроекономічній теорії: зовнішні ефекти та суспільні блага	2	
15	Держава в мікроекономічній теорії: теорія суспільного вибору. Неспроможність державної влади	2	
	Разом	30	
СЕМЕСТР 4: МАКРОЕКОНОМІКА			
1	Предмет, метод та функції макроекономіки	2	
2	Основні макроекономічні показники	2	
3	Макроекономічна нестабільність: цикли ділової активності	2	
4	Безробіття та політика зайнятості	2	
5	Інфляція та антиінфляційна політика	2	
6	Модель сукупного попиту та сукупної пропозиції	2	
7	Класична модель макроекономічної рівноваги	2	
8	Кейнсіанська модель макроекономічної рівноваги	2	
9	Бюджетно-податкова політика та управління державним боргом	2	
10	Грошова система та грошово-кредитна політика	2	
11	Макроекономічна рівновага на товарному та грошовому ринках. Модель IS-LM	2	
12	Механізм зовнішньоекономічної діяльності. Міжнародна торгівля. баланс	2	
	Торговельна політика. Валютний курс. Платіжний	2	
13	Макроекономічна рівновага в умовах відкритої	2	
	Економічне зростання. Модель Р.Солоу	2	
	Разом	30	

5. Теми практичних занять
(не передбачено планом)

6. Теми лабораторних занять
(не передбачено планом)

**7. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння
знань студентів
Питання з мікроекономіки**

1. Обмеженість ресурсів: крива виробничих можливостей, альтернативні витрати.
2. Предмет та методи мікроекономіки.
3. Попит, закон попиту та його нецінові чинники.
4. Пропозиція, закон пропозиції та її нецінові чинники.
5. Механізм ринкової рівноваги за Вальрасом.
6. Механізм ринкової рівноваги за Маршалом.
7. Цінова еластичність попиту: визначення та види.
8. Перехресна еластичність попиту
9. Цінова еластичність пропозиції
10. Теорія корисності: перший та другий закони Госсена
11. Крива байдужості. Гранична норма заміни.
12. Бюджетна лінія та її характеристики.
13. Еквіваріантний принцип максимізації корисності: довести графічно
14. Формування індивідуального попиту на основі зміни ціни блага
15. Формування індивідуального попиту на основі зміни доходу споживача
16. Криві Енгеля, закон Енгеля
17. Ефект заміщення і ефект доходу (графічна інтерпретація)
18. Формування ринкового попиту
19. Ефекти «наслідування більшості», «сноба» і Веблена
20. Надлишок споживача та споживчий надлишок на ринку.
21. Теорія виробництва: основні виробничі функції
22. Ізокванта та її характеристики.
23. Виробництво у короткостроковому періоді: закон спадної продуктивності
24. Замінність виробничих факторів. Гранична норма технічного заміщення.
25. Ефект масштабу виробництва
26. Суть та види витрат.
27. Зміна середніх та граничних витрат у короткостроковому періоді.
28. Ізокоста та її характеристики.
29. Мінімізація витрат у довгостроковому періоді.
30. Зміна довгострокових середніх витрат під дією ефекту масштабу
31. Правило вибору обсягу виробництва (максимізації прибутку) конкурентної фірми.
32. Рівновага конкурентної фірми (максимізація прибутку) у короткостроковому періоді
33. Формування кривої пропозиції конкурентної фірми (короткостроковий період)
34. Рівновага конкурентної фірми (максимізація прибутку) у довгостроковому періоді
35. Формування кривої пропозиції конкурентної фірми у довгостроковому періоді
36. Виробничий надлишок фірми та ринку.
37. Суспільна ефективність ринку досконалої конкуренції
38. Модель «чистої» монополії та її характеристики
39. Попит та дохід монополіста
40. Рівновага монополіста у короткостроковому періоді (графічна інтерпретація)
41. Цінова дискримінація першого ступеня в умовах монополії
42. Цінова дискримінація другого та третього ступеня в умовах монополії
43. Монопольна влада: вимірювання та джерела
44. Наслідки монополізації галузі для суспільства
45. Основні ознаки олігополістичного ринку.

46. Лідерство в ціноутворенні на олігополістичному ринку
47. Теорія ігор в олігополістичній стратегії.
48. Олігополістичне ціноутворення за принципом «витрати плюс».
49. Модель «ламаного кривої попиту» на олігополістичному ринку
50. Кооперована олігополія: картель
51. Суспільна ефективність олігополії
52. Характерні риси монополістичної конкуренції
53. Форми нецінової конкуренції на ринку монополістичної конкуренції.
54. Рівновага фірми на ринку монополістичної конкуренції (короткостроковий період)
55. Рівновага фірми на ринку монополістичної конкуренції (довгостроковий період)
56. Суспільна ефективність монополістичної конкуренції
57. Похідний попит: взаємозв'язок ринків продукту та факторів виробництва
58. Формування кривої попиту на ресурс
59. Вибір оптимальної кількості ресурсу фірмою на конкурентному ринку факторів
60. Зміни у попиті на ресурс фірми на конкурентному ринку факторів
61. Еластичність попиту на ресурс та фактори, що її визначають
62. Криві попиту на ресурс за умов досконалої та недосконалої конкуренції
63. Особливості ринку праці
64. Ефект заміщення і ефект доходу при зміні ставки зарплати
65. Формування кривої індивідуальної пропозиції праці
66. Монополія профспілки на ринку праці
67. Моносонія на ринку праці
68. Попит, пропозиція та рівновага на ринку фізичного капіталу
69. Модель конкурентного ринку позичкових коштів
70. Вибір домогосподарств між поточним і майбутнім споживанням
71. Формування фірмою інвестиційного попиту
72. Рівновага на ринку послуг землі
73. Диференціальна земельна рента
74. Визначення ціни землі
75. Взаємозв'язок та взаємозалежність загальної економічної рівноваги та рівноваги на мікрорівні
76. Економічна роль держави у ринковій економіці. Вади ринкового саморегулювання
77. Нерівність доходів. Крива Лоренца та коефіцієнт Джині
78. Позаринкові (зовнішні) ефекти, їх економічний зміст
79. Позаринкові (зовнішні) ефекти, їх економічний зміст
80. Суспільні блага та суспільний вибір

Питання з макроекономіки

1. Макроекономіка як складова економічної теорії. Взаємозв'язок мікро і макроекономічних процесів.
2. Макроекономічні моделі: суть та роль у макроекономічному аналізі й прогнозуванні.
3. Двосекторна модель кругообігу продуктів і доходів. Поняття потоку і запасів.
4. Заощадження, інвестиції та фінансові ринки в моделі кругообігу.
5. Принципи розрахунку ВВП.
6. Система національних рахунків. ВВП і ВНП.
7. Методи розрахунку ВВП (ВНП).
8. Показники Системи національних рахунків. Взаємозв'язок між ними.
9. Реальні та номінальні величини. Цінові індекси.

10. ВВП та економічний добробут.
11. Цикли ділової активності: фази циклу та причини коливань.
12. Безробіття: основні визначення та вимірювання. Типи безробіття.
13. Економічні та соціальні втрати від безробіття. Закон Оукена.
14. Інфляція: проблеми виміру та чинники.
15. Інфляція і процентні ставки. Ефект Фішера.
16. Інфляція чи безробіття: проблема вибору. Крива Філіпса.
17. Класична модель макрорівноваги
18. Цінові фактори сукупного попиту.
19. Нецінові фактори сукупного попиту.
20. Сукупна пропозиція в довгостроковому періоді
21. Сукупна пропозиція в короткостроковому періоді
22. Цінові фактори сукупної пропозиції.
23. Нецінові фактори сукупної пропозиції.
24. Рівновага в моделі сукупного попиту та сукупної пропозиції (AD-AS).
25. Кейнсіанська функція споживання. Споживання, заощадження та інвестиції.
26. Рівновага сукупного попиту і сукупної пропозиції. “Кейнсіанський хрест”.
27. Мультиплікатор автономних витрат.
28. Коливання рівноважного обсягу випуску навколо потенційного рівня в моделі “Кейнсіанський хрест”.
29. Політика державних видатків.
30. Податкова політика: вплив податків на доходи бюджету.
31. Види та ефективність бюджетно-податкової політики.
32. Бюджетний дефіцит і джерела його фінансування.
33. Державний борг.
34. Вплив бюджетного дефіциту і державного боргу на економіку.
35. Управління державним боргом.
36. Механізми скорочення зовнішньої заборгованості в умовах боргової кризи.
37. Види та функції грошей.
38. Грошові агрегати.
39. Мультиплікативне розширення депозитів.
40. Модель пропозиції грошей.
41. Рівновага на грошовому ринку. Теорія надання переваг ліквідності
42. Трансакційний попит на гроші.
43. Попит на гроші як на актив.
44. Сукупний попит на гроші.
45. Цілі та види грошово-кредитної політики.
46. Інструменти грошово-кредитної політики.
47. Передатний механізм грошово-кредитної політики.
48. Ринок товарів і крива IS.
49. Грошовий ринок і крива LM.
50. Рівновага в моделі IS-LM.
51. Бюджетно-податкова та грошово-кредитна політика в моделі IS-LM.
52. Тарифні методи регулювання зовнішньої торгівлі.
53. Нетарифні методи регулювання зовнішньої торгівлі.
54. Демпінг. Антидемпінгові заходи.
55. Економічні санкції і торговельне ембарго.
56. Теорія абсолютної переваги.
57. Теорія порівняльної переваги.
58. Теорія Хекшера-Оліна. Парадокс Леонтьєва.
59. Вигоди від зовнішньої торгівлі.
60. Умови торгівлі.

61. Валютні курси й котировки.
62. Режими валютного курсу і валютна політика.
63. Ефективний (багатосторонній) номінальний обмінний курс.
64. Двосторонній реальний обмінний курс: ринок одного товару.
65. Багатосторонній (ефективний) реальний обмінний курс.
66. Валютний ринок і фактори обмінного курсу.
67. Структура платіжного балансу.
68. Взаємозв'язок рахунків платіжного балансу.
69. Нерівновага платіжного балансу.
70. Вплив економічної політики на платіжний баланс.
71. Макроекономічна рівновага невеликої відкритої економіки.
72. Модель Мандела-Флемінга.
73. Результати фіскальної, грошової та зовнішньоторговельної політики при плаваючому обмінному курсі в моделі Мандела-Флемінга.
74. Механізм дії фіксованого обмінного курсу на економічні процеси в моделі Мандела-Флемінга.
75. Принципи і підходи до оцінки результатів економічної політики у великій відкритій економіці.
76. Поняття економічного зростання та його фактори.
77. Базова модель економічного зростання по Р.Солоу.
78. Визначення рівноважного стану економіки в моделі Р.Солоу.
79. Норма нагромадження і стан рівноваги в моделі Р.Солоу.
80. "Золоте правило нагромадження" в моделі Р.Солоу.

Тести до «Мікроекономіка»

1. Мікроекономіка – це наука, яка :
  - а) вивчає економіку країн близького та дальнього зарубіжжя
  - б) вивчає поведінку окремих економічних одиниць і структур та їх взаємодію в процесі виробництва ;
  - в) аналізує, прогнозує та констатує можливі варіанти розвитку окремо взятої країни ;
  - д) жодна з наведених відповідей не є правильною;

2. До складу економічної моделі входять :
  - а) відомі та екзогенні змінні ;
  - б) екзогенні та ендогенні змінні;
  - г) ендогенні, екзогенні та невідомі змінні;
  - д) економічна модель не містить ніяких змінних.

3. Альтернативна вартість – це
  1. кількість одиниць товару А, яка використовується для виробництва блага В;
  2. вартість втрачених можливостей ;
  3. кількість одиниць товару, якою необхідно пожертвувати заради виробництва однієї додаткової одиниці іншого товару ;
  4. правильна відповідь (2) та (3) ;

4. Прикладом суспільних благ є :

а) національна оборона ;	г) всі відповіді ;
б) маяк;	д) свіже повітря .

5. Межа виробничих можливостей – це
  - а) крива , яка показує мінімальну кількість продукції, яку може виробити економіка за даного рівня технологічного розвитку і наявних факторів виробництва ;
  - б) гіпербола, яка показує максимальну кількість продукції, яку може виробити

- а) 200,300,400,500
- б) 200,450,750,1100
- в) 200,400,1600,9600
- г) 200,350,450,600
- д) 200,250,270,280

14. Припустимо, що споживач має дохід 8 грн., ціна товару А дорівнює 1грн., а товару В – 0,5 грн. Яка з нижче наведених комбінацій товарів знаходиться на лінії бюджетного обмеження:

- а) 8А і 1В
- б) 7А і 1В
- в) 6А і 6В
- г) 5А і 6В

15. Рівновага споживача на карті індиверентності – це:

- а) будь-яка точка перетину лінії бюджетного обмеження і кривої байдужості
- б) будь-яка точка на найвищій кривій байдужості
- в) точка, в якій нахил бюджетного обмеження і дотичної до неї кривої байдужості однаковий
- г) будь-яка точка, яка знаходиться в площині, обмеженій бюджетною лінією

16. Ринковий (сукупний попит) – це:

- а) попит окремого споживача на ринку певного товару;
- б) конкретна кількість товару, яку хоче купити споживач;
- в) сукупність індивідуальних попитів на даний товар;
- г) попит на міському ринку.

17. Закон спадної граничної корисності означає, що:

- а) відношення граничних корисностей до цін на предмети розкоші менше, ніж на товари першої необхідності
- б) корисність, яку приносить кожна наступна одиниця товару, зменшується зі збільшенням кількості спожитого товару
- в) відношення граничних корисностей до цін однакове для всіх товарів
- г) корисність спожитих товарів зменшується при збільшенні доходу споживача.

18. Крива байдужості –це :

- а) яка показує всі можливі комбінації товарів, які споживач може придбати за наявного доходу;
- б) яка показує всі можливі комбінації товарів, які приносять споживачу однаковий рівень задоволення;
- в) яка показує всі можливі комбінації товарів, які можна виготовити за наявних ресурсів;
- г) яка показує., від якої кількості одного з товарів споживач відмовляється заради додаткової одиниці іншого.

19. Зміна якого з факторів не викликає переміщення кривої попиту:

- а) Смаків та уподобань споживачів;
- б) Зміна цін на ресурси;
- в) Ціни товару;
- г) Чисельність та вік споживачів.

20. Удосконалення технології виробництва зміщує :

- а) криву попиту вгору вправо;

- б) криву попиту вниз вліво;
- в) криву пропозиції вниз вправо;
- г) криву пропозиції вгору вліво.

Тести до «Макроекономіка»

1. Які показники належать до ін'єкцій:

- 1) державні доходи;   2) державні витрати;   3) державний борг;
- 4) заощадження;   5) інвестиції;   6) витрати на імпорт;
- 7) податкові платежі;   8) надходження від експорту;   9) трансферти домашнім господарствам.

2. Показники запасу й потоку взаємопов'язані так:

- 1) запас дорівнює різниці між потоками двох періодів;
- 2) запас дорівнює потокам, нагромадженим за певний період;
- 3) потік дорівнює різниці між запасами на початок і кінець періоду;
- 4) потік дорівнює сумі запасів на початок і кінець періоду.

3. ВНД відрізняється від ВВП на величину, що дорівнює:

- 1) факторним доходам з-за кордону;
- 2) трансфертним платежам сектору домашніх господарств з-за кордону;
- 3) різниці між виторгом від реалізації та вартістю матеріальних витрат;
- 4) різниці між надходженнями від національних факторів виробництва з-за кордону та факторними доходами, отриманими закордонними ресурсами в певній країні.

4. Індекс економічної свободи не враховує:

- 1) впливу на економіку через торговельну політику;
- 2) тривалості життя в країні;
- 3) регулювання урядом потоків капіталів та іноземних інвестицій;
- 4) бар'єрів для відкриття іноземними банками філій і їх дочірніх фірм.

5. Для розширення виробничого потенціалу країни потрібно, щоб:

- 1) ЧНД перевищував ВНД;
- 2) валові інвестиції перевищували величину амортизації;
- 3) ЧНД перевищував обсяг споживчих витрат населення й держави;
- 4) ВНД перевищував ЧНД на величину амортизації.

6. Чисті інвестиції — це:

- 1) вартість використаних засобів виробництва;
- 2) величина чистого прибутку;
- 3) різниця між відновною вартістю виробничих потужностей і амортизацією;
- 4) збільшення основного капіталу.

7. Тенденція до зниження обсягу валових інвестицій виникає в період, коли темпи зростання продажу:

- 1) зменшуються;
- 2) залишаються постійними;
- 3) підвищуються;
- 4) перевищують темпи зростання сукупного попиту (AD).

8. Під час буму держава збільшує:

- 1) державні витрати;

- 2) грошову пропозицію;
- 3) інвестиції;
- 4) ставки оподаткування.

9. Інфляційний розрив виникає в результаті зростання сукупного попиту в умовах:

- 1) неповної зайнятості;
- 2) наближених до повної зайнятості;
- 3) повної зайнятості;
- 4) депресії.

10. Зростання сукупних витрат призводить до інфляції, якщо:

- 1) економіка розвивається у стані повної зайнятості;
- 2) чисельність робочої сили не збільшується;
- 3) економіка розвивається у стані неповної зайнятості;
- 4) фактичний обсяг ВВП менший, ніж потенціальний.

11. Якщо стан економіки відповідає класичному відрізку кривої AS, то зростання сукупного попиту зумовлює:

- 1) зростання реального ВВП;
- 2) інфляційне підвищення цін за незмінного реального ВВП;
- 3) збільшення зайнятості;
- 4) зростання номінального ВВП.

12. Збільшення сукупного попиту призведе до зростання рівноважного реального ЧНД і підвищення рівня цін якщо зрушення сукупного попиту відбуваються на:

- 1) горизонтальному, проміжному та класичному відрізках кривої AS;
- 2) проміжному відрізку кривої AS;
- 3) класичному відрізку кривої AS;
- 4) горизонтальному відрізку кривої AS.

13. Найбільш мінлива частина сукупного попиту:

- 1) споживчий попит домашніх господарств;
- 2) інвестиційний попит підприємницького сектору;
- 3) попит держави;
- 4) попит сектору "закордон".

14. Що відбувається з кривою сукупного попиту під дією нецінових факторів:

- 1) не змінюється;
- 2) зміщується праворуч угору, якщо попит зростає;
- 3) має від'ємний нахил;
- 4) зміщується ліворуч угору, якщо попит зменшується?

15. Згідно з кейнсіанською теорією, на величину заощаджень домашніх господарств впливає:

- 1) рівень реального доходу домашніх господарств;
- 2) відсоткова ставка;
- 3) альтернативна вартість інвестицій;
- 4) автономне споживання;
- 5) гранична схильність до споживання та заощадження;
- 6) реальні касові залишки.

16. Якщо уряд щорічно буде прагнути збалансувати бюджет, то цей бюджет:

- 1) сприятиме послабленню інфляції;
- 2) стимулюватиме сукупний попит;
- 3) посилюватиме коливання в межах економічного циклу;
- 4) вирівнюватиме коливання в межах економічного циклу.

17. Однією з важливих проблем зовнішнього державного боргу є:

- 1) збільшення заощаджень за всіх рівнів доходу кінцевого використання;
- 2) зростання стимулів підвищення ефективності виробництва;
- 3) вплив частини національного доходу за межі країни;
- 4) зменшення диференціації в доходах населення.

18. Сукупність усіх комерційних банків надає гроші в позику, створюючи поточні рахунки. Що в результаті відбувається з грошовою масою:

- 1) зростає на більшу величину, ніж загальна сума депозитів;
- 2) не змінюється;
- 3) зменшується на загальну величину готівкових грошей і банківських депозитів;
- 4) збільшується на меншу величину, ніж загальна сума депозитів?

19. Після збільшення норми обов'язкових резервів з 20 до 30 % з'ясувалося, що система комерційних банків відчуває нестачу резервів в обсязі 60 млн. грн. Якщо суму резервів збільшити неможливо, то грошова маса зменшиться на (млн. грн.):

- 1)180;   2)350;   3)60;   4)198

20. За основу зростання в моделі Р. Солоу береться збільшення:

- 1) продуктивності праці;   2) продукту;   3) рівня цін;   4) зайнятості.

8. Методи навчання

Методами навчання є способи спільної діяльності й спілкування викладача і здобувачів вищої освіти, що забезпечують вироблення позитивної мотивації навчання, оволодіння системою професійних знань, умінь і навичок, формування наукового світогляду, розвиток пізнавальних сил, культури розумової праці майбутніх фахівців.

Під час навчального процесу використовуються наступні методи навчання:

Залежно від джерела знань: словесні (пояснення, бесіда, дискусія, діалог); наочні (демонстрація, ілюстрація); практичні (рішення задач, ділові ігри).

За характером пізнавальної діяльності: пояснювально-наочний проблемний виклад; частково-пошуковий та дослідницький методи.

За місцем в навчальній діяльності:

- методи організації й здійснення навчальної діяльності, що поєднують словесні, наочні і практичні методи; репродуктивні й проблемно-пошукові; методи навчальної роботи під керівництвом викладача й методи самостійної роботи здобувачів вищої освіти;

- методи контролю й самоконтролю за навчальною діяльністю: методи усного, письмового контролю; індивідуального й фронтального, тематичного і систематичного контролю.

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти передбачено застосування таких навчальних технологій:

- *робота в малих групах* дає змогу структурувати практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного здобувача вищої освіти в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування;

- *семінари-дискусії* передбачають обмін думками і поглядами учасників з приводу даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди і переконання, вміння формулювати думки й висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів;

- *мозкові атаки* – метод розв’язання невідкладних завдань, сутність якого полягає в тому, щоб висловити як найбільшу кількість ідей за обмежений проміжок часу, обговорити і здійснити їх селекцію;

- *кейс-метод* – метод аналізу конкретних ситуацій, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності фахівців і передбачає розгляд виробничих, управлінських та інших ситуацій, складних конфліктних випадків, проблемних ситуацій, інцидентів у процесі вивчення навчального матеріалу;

- *презентації* – виступи перед аудиторією, що використовуються для подання певних досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуальних завдань, інструктажу, демонстрації.

Методи викладання навчальної дисципліни «Економікс: мікроекономіка» сприяють вирішенню таких задач:

– у сфері навчання – засвоєння основ знань про сучасну економіку, принципи і закономірності її функціонування та розвиток, умінь економічної діяльності;

– у сфері самосвідомості – усвідомлення свого індивідуального економічного потенціалу, формування усвідомленої громадянської економічної поведінки;

– у сфері мотивації – розвиток інтересу до проблем економіки, постійної потреби в економічному знанні, прагнення у цивілізованому підприємстві, що має стати засобом соціального захисту, полегшити вирішення проблем зайнятості молоді, їхньої адаптації до ринку.

9. Форми контролю

Відповідно до «Положення про екзамен та заліки в Національному університеті біоресурсів і природокористування України», затвердженого Вченою радою НУБіП України 27 грудня 2019 р., протокол № 5 основними видами контролю знань здобувачів вищої освіти є поточний контроль, проміжна та підсумкова атестації.

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувачів вищої освіти до виконання конкретної роботи.

Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки студентів за визначеною темою. Основна мета поточного контролю – забезпечення зворотного зв’язку між викладачем та студентами, управління навчальною мотивацією студентів. Інформація, одержана при поточному контролі, використовується як викладачем – для коригування методів і засобів навчання, - так і студентами – для планування самостійної роботи.

Проміжна атестація проводиться після вивчення програмного матеріалу кожного змістового модуля. Навчальний матеріал дисципліни викладається упродовж двох семестрів, поділених на чотири модулі.

Проміжна атестація має визначити рівень знань здобувачів вищої освіти з програмного матеріалу змістового модуля (рейтингова оцінка із змістового модуля), отриманих під час усіх видів занять і самостійної роботи.

Форми та методи проведення проміжної атестації, засвоєння програмного матеріалу змістового модуля здійснюються у вигляді тестування, письмової контрольної роботи, що можна оцінити чисельно.

Засвоєння здобувачем вищої освіти програмного матеріалу змістового модуля вважається успішним, якщо рейтингова оцінка його становить не менше, ніж 60 балів за 100-бальною шкалою.

Семестровий контроль з дисципліни «Економікс (Мікро+Макро)» проводиться у 3 семестрі у формі заліку, а в 4 семестрі у формі екзамену.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Оцінювання знань студента відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України» (наказ про введення в дію від 27.12.2019 р. № 1371)

Таблиця 1. Співвідношення між рейтингом здобувача вищої освіти і національними оцінками

2.

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна за результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	Відмінно	Зараховано
74-89	Добре	
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	Не зараховано

3.

У НУБіП України використовується рейтингова форма контролю після закінчення логічно завершеної частини лекційних та практичних занять (модуля) з певної дисципліни. Її результати враховуються під час виставлення підсумкової оцінки.

Після проведення проміжних атестацій із змістових модулів і визначення їх рейтингових оцінок лектором дисципліни визначається рейтинг здобувача вищої освіти з навчальної роботи $R_{НР}$ (не більше 70 балів).

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{ДИС}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{НР}$ (до 70 балів): $R_{ДИС} = R_{НР} + R_{АТ}$.

Рейтинг здобувача вищої освіти з навчальної роботи округлюється до цілого числа.

11. Методичне забезпечення

1. Бутенко В.М. Методичні вказівки до семінарських занять з дисципліни «Економікс: мікроекономіка» для підготовки фахівців ОС «Бакалавр» у галузі знань 07 Управління та адміністрування за спеціальністю 075 «Маркетинг». Київ.: «Наукова столиця». 2020. 110 с.

2. Побережець Т.І. Болгарова, Н.К., Талавирия М.П., Пашенко О.В. Економічна теорія: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів IV рівня акредитації. Ніжин.: ПП Лисенко М.М., 2017. 475 с.

3. Практикум-тренінг з мікроекономіки.(укладачі М.М.Рудий та інші).К.:НАУ, 2016. 172 с.

4. Талавирия М.П., Байдала В.В., Болгарова Н.К., Власенко Ю.Г., Гаврилюк В.П., Музиченко Т.О., Пашенко О.В. Практикум з економічної теорії: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів III - IV рівня акредитації при підготовці до олімпіади з економічної теорії. Київ.: 2017. 521 с.

5. Талавирия М.П., Байдала В.В., Болгарова Н.К., Власенко Ю.Г., Музиченко Т.О., Пашенко О.В. Практикум з економічної теорії: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів III - IV рівня акредитації при підготовці до олімпіади з економічної теорії. Київ.: 2019. 521 с.

6. Макроекономіка в задачах, тестах, вправах: Навчальний посібник для самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів IV рівня акредитації. Гойчук О.І., Болгарова Н.К., Гуца І.О. та ін. Ніжин: ПП Лисенко М.М., 2012. 307 с.

7. Талавирия М.П., Лакішик О.В., Власенко Ю.Г., Гуца І.О. Макроекономіка: Практикум-тренінг для студентів економічних спеціальностей: Навчальний посібник. Ніжин: ПП Лисенко М.М., 2009. 191 с.

8. Електронний курс доступний на платформі НУБіП України – Elearn «Мікроекономіка». URL: <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=2584>

9. Електронний курс доступний на платформі НУБІП України – Elearn. «Макроекономіка». URL: <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=2585>

12. Рекомендована література

Основна

1. Талавиря М.П., Байдала В.В., Бутенко В.В., Болгарова Н.К., Пащенко О.В., Гуца І.О. Економічна теорія: Навчальний посібник для студентів закладів вищої освіти. Перевидання. К.: Наукова столиця. 2020. 338 с
2. Dornbush, Rudiger. Keys to prosperity: free markets, sound money, and a bit of luck. Cambridge, Mass: MIT Press, 2000. 357 p.
3. Базілінська О., Мініна О. Мікроекономіка. К.: ЦУЛ, 2019. 352 с.
4. Базілінська О.Я. Макроекономіка. Навч. посібник. К.: ЦУЛ, 2018. 442 с.
5. Безугла В.О. Мікроекономіка. Видавництво «ЦУЛ», 2017. 288 с.
6. Веріан Гел. Мікроекономіка: проміжний рівень. Лібра ВД, 2017. 632 с.
7. Грегори Мэнкью Н., Марк Тейлор. Мікроекономіка. Питер, 2016. 688 с.
8. Гронтковська Г.Е. Макроекономіка. Навч. посібник. К.: ЦУЛ, 2019. 672 с.
9. Кравченко О.А. Мікроекономіка: теоретичні основи: навчальний посібник. Міністерство освіти, науки, молоді та спорту України, Одеський національний політехнічний університет. Одеса: В.В. Букаєв, 2013. 134 с.
10. Лісовий А. В. Мікроекономіка: Курс лекцій. Ірпінь: Академія ДПС України, 2012
11. Макаренко М. Макроекономіка. Навчальний посібник. К.: «Центр навчальної літератури», 2017. 216 с.
12. Малий І.Й., Радіонова І.Ф., Куценко Т.Ф., Федірко Н.В. Макроекономіка: базовий курс. Навч. посіб. К.: КНЕУ, 2018. 254 с.
13. Михаил Макаренко М. Макроекономіка. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 216 с.
14. Мікроекономіка і макроекономіка: Підручник для студентів екон. спец. закл. освіти; За ред. С. Будаговської. К.: Основи, 2011. 517 с.
15. Наливайко А.П., Прохоров Є. В., Азьмук Л.А., Баншиков П.Г. Практикум з мікроекономіки до підручника Мікроекономіка К.: КНЕУ, 2016. 522 с. 12.
16. Наріжна Л. Д., Пономарьова Л. Н. Мікроекономіка в схемах: Навчальний посібник для самостійної роботи студентів. К.: Центр навчальної літератури, 2014. 160 с.
17. Панчишин С. М., Островерх О. М. Аналітична економіка: макроекономіка і мікроекономіка: підручник для вищої школи. К.: ЦНЛ, 2017. 567.
18. Поплавська Ж.В., Криса О.Й. Мікроекономіка: Теорія і практика управлінської економіки. Навчальний посібник. Алерта, 2019. 270 с.
19. Радіонова І.Ф. Макроекономіка та економічна політика. Підручник для студентів. К.: Таксон, 2019.
20. Ястремський О. І., Гриценко О. Г. Основи мікроекономіки: Підручник. К.: Знання-Прес, 2007. 578 с.

Допоміжна

1. The European Union. Economics and Policies / edited by Ali M. El-Agraa. – Cambridge University Press, 2017. 603 p.
2. Wild, John J. International Business. The Challenges of Globalization Kenneth L. Wild, Jerry C.Y. Nan. 4th ed. Pearson Prentice Hall, 2018. 506 p.
3. Бортіс Г. Інституції, поведінка та економічна теорія: Внесок до класико-кейнсіанської політичної економії / Г. Бортіс; пер. з англ. Т. Бардадим. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2017.
4. Індеси основних соціально-економічних показників. Державна служба статистики України: офіц. сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
5. Кораблін С. О. Макроекономічна динаміка України: пастка сировинних ринків. Київ: Ін-т економіки та прогнозування НАН України, 2017. 308 с

6. Кулицький С. Проблеми розвитку ринку праці в Україні. Україна: події, факти, коментарі. 2017. № 21. С. 56–69.
7. Лагутін В. Д. Стабільність суспільного розвитку: досвід міждисциплінарного дослідження. Економічна теорія. 2017. № 2. С. 5–1
8. Левицький В.О. Економікс: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.]. 2018. 362 с.
9. Людський розвиток в Україні. Інноваційні види зайнятості та перспективи їх розвитку: кол. монографія / за ред. Е. М. Лібанової. Київ: Ін-т демографії та соціал. дослідж. ім. М. В. Птухи НАН України, 2016. 328 с.
10. Мікроекономіка: конспект лекцій / укладачі : Ю. М. Петрушенко, О. В. Дудкін, Н. М., Костюченко. Суми : Сумський державний університет, 2016. 206 с.
11. Міненко В. Взаємодія механізмів державного регулювання і саморегулювання ринку праці в умовах інтеграції України у світову економіку. Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. 2013. № 1. С. 105–112.
12. Наливайко А.П., Прохоров Є. В., Азьмук Л.А., Банщиков П.Г. Практикум з мікроекономіки до підручника Мікроекономіка К.: КНЕУ, 2016. 522 с. 12.
13. Нарижна Л. Д., Пономарьова Л. Н. Мікроекономіка в схемах: Навчальний посібник для самостійної роботи студентів. К.: Центр навчальної літератури, 2014. 160 с.
14. Оверченко В. І., Мажак З. М., Софій М. І. Мікроекономіка: Навчальний посібник./ за наук. ред. О. Л. Ануфрієвої.– Івано-Франківськ, «Лілея-НВ». 2015. 348 с.
15. Панчишин С. Аналітична економія. Макроекономіка і мікроекономіка. Знання, 2015. 390 с.
16. Піндайк Р., Рубінфельд Д. Л. Мікроекономіка / Пер. с англ. А. Олійника, Р. Скільського. К.: Основи, 2006. 646 с.
17. Рудий М.М. Мікроекономіка. Навч.пос. К.:Каравела, 2012. 360 с.
18. Самюелсон Пол. А., Нордгауз Вільям Д. Мікроекономіка / Пер. с англ. С. Панчишина. К.: Основи, 2008. 676 с.
19. Старостенко Г.Г. Мікроекономіка. Видавництво «ЦУЛ», 2016. 152 с.
20. Тарасевич В. Економічна теорія. Мікроекономіка. Підручник. Вища освіта XXI століття, 2015. 134 с.

13. Інформаційні ресурси

21. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
22. Верховна Рада України. URL: www.portal.rada.gov.ua.
23. Кабінет Міністрів України. URL: www.kmu.gov.ua.
24. Міністерство фінансів. URL: www.minfin.gov.ua.
25. Державна податкова служба України. URL: www.tax.gov.ua.
26. Державна служба статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua.
27. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: www.niss.gov.ua.
28. Центр перспективних соціальних досліджень. URL: www.cpsr.org.ua.
29. Антимонопольний комітет України. URL: www.amc.gov.ua
30. Міжнародний центр перспективних досліджень. URL: <http://www.icps.kiev.ua>
31. Інститут економіки і прогнозування НАН України. URL: <http://www.ief.org.ua>
32. Бібліотека імені В.Вернадського. URL: <http://www.nbu.gov.ua>